בעזהשי"ת

איתא במדרש רבה (נח ג), רבי עקיבא היה יושב ודורש והצבור מתנמנם, בקש לעוררן, אמר מה ראתה אסתר שתמלוך על שבע ועשרים ומאה מדינה, אלא תבא אסתר שהיתה בת בתה של שרה שחיתה מאה ועשרים ושבע שנה, ותמלוך על מאה ועשרים ושבע מדינות, והוא תמוה.

ואפשר לומר בהקדם מה דאיתא בגמרא (עירובין יג:) דב' שנים ומחצה נחלקו ב"ש וב"ה אי טוב לו לאדם שלא נברא, **ונמנו וגמרו דטוב שלא נברא ועכשיו שנברא יפשפש במעשיו**, וידוע דברי **המהרש"א** (מכות כג) דפי' 'נמנו' וגמרו דמונין את המצוות, ונמצא דיש יותר מצוות לא תעשה ממצוות עשה, ולפי"ז יותר שכיח לעבור על ציווי ה' מלקיים מצוותיו ולכן טוב שלא נברא משנברא, עכ"ד.

ומעתה תקשה אי טוב שלא נברא, א"כ אמאי נברא האדם, דמעליון לא תצא הרעות, ותירץ **הרה"ק רבי שמעלקא מניקלשבורג** זללה"ה (הובא בהקדמת הספר נזיר ה') דאמרו ז"ל (קידושין מ.) מחשבה טובה הקב"ה מצרף למעשה ומחשבה רעה אין הקב"ה מצרף למעשה, ונמצא דבכל מצוה שקיים בפועל יש בו ג"כ חלק המחשבה וכאילו קיים ב' מצוות בפועל, ולפי"ז הגם שהלא תעשה מרובין מן העשה, מ"מ בצירוף מחשבת המצוה שמצטרפין למעשה, העשין עולים יותר מן הלא תעשה ושפיר יש טיבותא בבריאות האדם.

ובהקדם עוד מש"כ **הנועם מגדים** (פ' פנחס ד"ה לאלה תחלק) דהנה המהרש"א מפרש הטעם מה שמחשבה טובה הקב"ה למעשה, ופי' כי כל ישראל יש להם חזקת כשרות, ולכן בישראל אמרינן מחשבה טובה הקב"ה מצטרפה למעשה, כי יש לו חזקה ובודאי אילו הי' באפשרו הי' עושה המצוה בפועל, ולפי"ז מחדש הנועם מגדים, כי לפי מש"כ הרמב"ם (הל' מאכלות אסורות יא כח) דדוקא בארץ ישראל יש לכל אדם חזקת כשרות, אבל בחוץ לארץ אין לוקחין יין וכדומה אלא מאדם שהוחזק בכשרות, והכי קיימא לן ביורה דעה (סי' סה יד), אם כן בחוץ לארץ מחשבה טובה אינה כמעשה. עכדה"ק.

אמנם **בייטב לב** (פ' נצבים ד"ה עוד יתבאר אתם נצבים) כתב דלא ניחא למארייהו דילמרו הכי, אלא ודאי גם בחוץ לארץ מחשבה טובה הקב"ה מצטרפה כמעשה, אלא דעד כאן לא כתב רבינו הרמב"ם דבחוץ לארץ אין לאדם חזקת כשרות אלא בהולך בשוקא ובבראי, אבל מה שמקבל עליו לטוב בבית הכנסת או בבית המדרש אז יש לו חזקת כשרות כמו בהיותנו בארץ ישראל, והטעם על פי מה שכתב המהרש"א (ח"א ברכות ח. ד"ה הנוגעים) וכן כתב הרמ"ע מפאנו (עשרה מאמרות מאמר אם כל חי ח"ב סי' ח) **אהא דאיתא** בגמרא (ברכות ח.) ר' יוחנן תמה איכא סבי בבבל, למען ירבו ימיכם על האדמה כתיב (דברים יא כא), כיון דחזא דמקדמי ומחשכי לבי כנישתא אמר היינו דאהני להו, וכתבו טעם הדבר על פי מה שאמרו ז"ל (מגילה כט.) עתידין בתי כנסיות ובתי מדרשות שבבבל שיקבעו בארץ ישראל, אם כן יש להם דין ארץ ישראל להאריך ימים וקרינן בהו 'על האדמה', עכ"ד. ועל פי זה מחדש הייטב לב, כי ממנו נקח שיש לו דין ארץ ישראל לענין מחשבה טובה שיצטרף למעשה. עכדה"ק.

וידוע מה דמתאמרא משמיה **דהרה"ק מבארדיטשוב זי"ע** (הובא בספר פתגמין קדישין את כא) על מאמר הנ"ל, עתידין בתי כנסיות ובתי מדרשות שבבבל שיקבעו בארץ ישראל, כי גם בתי ישראל הכשרים עתידין שיקבעו בארץ ישראל, והלא הדברים קל וחומר, ומה בתי כנסיות המיוחדים רק לכמה שעות ביום לתורה ולתפילה יקבעו בארץ ישראל, על אחת כמה וכמה בתי ישראל אשר התנהגו בתוכם בקדושה ובטהרה, וקיימו שם מצוות ומעשים טובים כל היום וכל הלילה, ודאי שעתידין להקבע בארץ ישראל, עכדה"ק.

והיוצא מדבריהם כי מש"כ **הרה"ק הר"ר שמעלקא זצ"ל** להמתיק טעם על מה שנברא האדם, כי מחשבה טובה הקב"ה מצטרפה למעשה, ולכן שפיר איכא עשין מרובין מן הל"ת, טעם זה הגון גם בחוץ לארץ, ולא רק בבתי מדרשות, אלא אף גם בבתי ישראל הכשרות, כי כולם עתידין לקבוע בארץ ישראל, ויש להם דין ארץ ישראל, ולכן שפיר אית להו לישראל חזקת כשרות, ומחשבה טובה שלהן הקב"ה מצטרפן למעשה.

והנה על הפסוק (בראשית יח ט) ויאמרו אליו איה שרה אשתך ויאמר הנה באהל, פירש"י, יודעים היו המלאכים שרה אמנו היכן היתה, אלא להראות כמה צנועה היא כדי לחבבה על בעלה, וכן מה שאמר שלמה (משלי לא יג) ותעש בחפץ כפיה, קאי על שרה אמנו שעשתה כל מעשיה בחפץ וברצון טובה, ולפי דברינו י"ל דברי המדרש (שמות כח א) באותה שעה בקשו מלאכי השרת לפגוע במשה צר הקב"ה קלסתר פניו דומה לאברהם אמר להם הקב"ה לא זה שירדתם אצלו ואכלתם בתוך ביתו וכו', כי המלאכים טענו שאין ליתן את התורה לישראל, כי הלא תעשה מרובין מן העשה, ועליל יותר להיכשל, ולזה צר הקב"ה פניו של משה דומה לאברהם, ואמר להם, לא זה שירדתם אצלו וכו', ושם נתגלה להם צניעתה של שרה אמנו, ואם מתנהגים בקדושה וצניעות, אז כל בתי ישראל יש להם דין אר"י, ומחשבה טובה הקב"ה מצטרפה למעשה, ושפיר הווין העשה מרובין, וטוב שנברא, ולכן ראוי והגון שיקבלו ישראל את התורה.

ועל פי זה יבוא על נכון דברי המדרש, **רבי עקיבא היה יושב ודורש**, והתלמידים ראו כן תמהו הלוא הלא תעשין מרובין מן העשין, וא"כ עלולים יותר לקלקל מלהטיב, וטוב שלא נברא משנברא, ולכן, **הציבור מתנמנמו**, כלומר שהיו שבורין ורצוצין כי אם כן למה לן חיים, ולזה בא רבי עקיבא להפק דעתם ואמר מה ראתה את שתמלוך על קכ"ז מדינות, **אלא תבוא בת בתו של שרה שחיתה קכ"ז שנים ותמלוך על קכ"ז מדינות**, וכוונתו היתה להראות להם כי קדושת אסתר המלכה בא לה ע"י כוחה של שרה אמנו, שהיתה צנועה וקדושה, ולזה זכתה אסתר להשפיע לכל קכ"ז מדינות בכל מקום שבני ישראל מצויים, שיקבלו ישראל את התורה באהבה ובחפץ, ושיהי' להם דין ארץ ישראל בכל מקומות מושבותיהם, ועי"ז יש להם חזקת כשרות, ובכהאי גוונא שפיר נחשב המחשבה כמעשה, ונחשב בין המחשבה ובין המעשה, ושפיר טובה הבריאה.

❖ ❖ ❖

עוד יש לומר לפרש דברי המדרש הנ"ל, בהקדם שוב מה דאיתא בגמרא (עירובין יג:) **דב' שנים ומחצה נחלקו ב"ש וב"ה אי טוב לו לאדם שנברא או טוב לו לאדם שלא נברא, ונמנו וגמרו דטוב שלא נברא,** (וכמו שפירש **המהרש"א** (מכות כג) דמונין את המצוות, ונמצא דיש יותר מצוות לא תעשה ממצוות עשה), **ועכשיו שנברא יפשפש במעשיו**, ולכאורה תמוה הוא מה שמסיים, ועכשיו שנברא יפשפש במעשיו, כי מועיל זה ליישב מה שטוב הוא שלא נברא, וצ"ב.

בהקדם לתרץ הפסוק (דברים כב יב) גדילים תעשה לך על ארבע כנפות כסותך אשר תכסה בה, ואמרו ז"ל בגמרא (יבמות ג:) דמכאן למדים דעשה דוחה לו תעשה, מסמיכות לא תלבוש שעטנז צמר ופשתים יחדיו, וסמיך ליה, גדילים תעשה לך על ארבע כנפות כסותך, ממה שהתירה תורה כלאים בציצית, מוכח דעשה דוחה ל"ת.

והנה הבעל הטורים מפרש סמוכות המקראות בפרשתן (דברים כב יב) **גדלים תעשה לך על ארבע כנפות כסותך אשר תכסה בה**, וסמוך ליה, **כי יקח איש אשה וגו'**, רמז דלובשין טלית בשעת נישואין, ועוד רמז **כי יקח איש אשה, אשר תכסה - מלמד שמכסים לו על כל עוונותיו**, ולכאורה צ"ע מה שייכות לכאן הא דמוחלין לו כל עוונותיו.

וי"ל כי ידוע הקושיא למה עשה דוחה ל"ת, הלוא הל"ת חמור מן העשה דאית ביה עונש כרת, אלא י"ל הטעם כי יש הרבה מצוות עשין שתלוי בהם כמה וכמה מצות וגם יסודי וקיום העולם, וכמו העשה של 'כי יקח איש אשה', שכשאדם נושא אשה מניח יסוד ובסיס להעמיד דורות נאמנים, ובזה

מקיים את העולם כי זה תכלית הבריאה, וכמו שאמר הקב"ה על אברהם (בראשית יח יט) כי ידעתיו למען אשר יצוה את בניו וגו', ואף שאברהם נתנסה בעשר נסיונות, מ"מ הקב"ה אהב אותו בשביל שמחנך דורותיו להיות נאמנים לה' ולתורתו, וכן איכא עוד הרבה מצוות עשין כהאי גוונא, ולכן כח העשה גדול מאוד ועשה דוחה ל"ת,

ולפיכך מרמז התורה הא דעשה דוחה ל"ת, דייקא בהאי מצוה דכי יקח איש אשה, להורות בא שבשביל מצוות זו וכדומה לו, אמרינן דעשה דוחה לא תעשה, ולזה מרמז גם 'אשר תכסה בה' זו מצות ציצית, לרמז דאיכא הרבה מצוות מכוסה בתוך מצוה זו, ומהאי טעמא לובשין טלית אחר נישואין דייקא, להורות על הנ"ל, ומעתה יובן מה שרמז כאן שחתן ביום חופתו מוחלין לו על כל עוונותיו, וכמו שאמרנו כבר לעיל בפרשת לך באריכות, כי אדם שחושש לקיום המין ומעמיד דורות, הקב"ה מתנהג עמו במדת הרחמים ומוחלין לו עוונותיו.

ובזה יובן מה שאמר הגמרא, **ועכשיו שנברא יפשפש במעשיו**, הכוונה שיפשפש במעשיו, היינו בהמצוות עשה, ותמצא כי בהרבה מצוות עשה תלוי כמה וכמה מצוות, ואי אפשר לעמוד על מנינם, ושפיר הוה העשין מרובין, וטוב שנברא.

ובזה יבוא על נכון דברי המדרש, **רבי עקיבא היה יושב ודורש**, והתלמידים ראו כן תמהו הלוא המצוות לא תעשין מרובין מן העשין, וא"כ עלולים יותר לקלקל מלהטיב, וטוב שלא נברא משנברא, ולכן, **הציבור מתנמנמו**, כלומר שהיו דואגים למה לן חיים הלוא טוב שלא נברא, ולזה אמר להם רבי עקיבא **מה ראתה אסתר שתמלוך על קכ"ז מדינות, אלא תבוא בת בתו של שרה שחיתה קכ"ז שנים ותמלוך על קכ"ז מדינות**, כלומר ששרה אמנו הקדושה כל ימיה בשביל דורות העתידים, והיתה עמדה ומצפה להעמיד דורות ישרים, וכמאמר הפסוק (בראשית טז ב) אולי אבנה ממנה, ועיי' ברש"י על הפסוק (בראשית טז ה) ותאמר שרי אל אברם חמסי עליך וגו', פי' כי היה לך להתפלל על שנינו, והייתי אני נפקדת עמך. עיי"ש, ובזכותה זכתה אסתר בת בתה שתמלוך על קכ"ז מדינות, וממילא תלוי בעשה אחד כמה וכמה מצוות, ואין להם לדאוג עוד כי מעתה טוב שנברא.

❖ ❖ ❖